Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 10 czerwca 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Umowy o kredyt konsumencki – Dyrektywa 2008/48/WE – Ryzyko nadmiernego zadłużenia – Artykuł 8 – Ciążący na kredytodawcy obowiązek przeprowadzenia oceny zdolności kredytowej konsumenta – Artykuł 23 – Skuteczny, proporcjonalny i odstraszający charakter sankcji w przypadku naruszenia tego obowiązku

W sprawie C-303/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (Polska) postanowieniem z dnia 27 września 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 lipca 2020 r., w postępowaniu:

Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) SA

przeciwko

KM,

przy udziale:

Prokuratury Okręgowej w Kielcach,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, C. Toader (sprawozdawczyni) i M. Safjan, sędziowie,

rzecznik generalny: G. Pitruzzella,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) SA – W. Kołosza, radca prawny,

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Komisji Europejskiej – G. Goddin i A. Szmytkowska, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

* Język postępowania: polski.

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 8 i 23 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. 2008, L 133, s. 66).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) SA (zwaną dalej „Ultimo Portfolio Investment"), cesjonariuszem Aasa Polska SA, a KM, będącą osobą fizyczną, w przedmiocie zapłaty wierzytelności wynikającej z umowy kredytu konsumenckiego.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 26 i 47 dyrektywy 2008/48 stanowią:

„(26) […] Na rozwijającym się rynku kredytów ważne jest w szczególności, by kredytodawcy nie angażowali się w nieodpowiedzialne udzielanie pożyczek lub udzielanie kredytów bez uprzedniej oceny zdolności kredytowej, a państwa członkowskie powinny sprawować odpowiedni nadzór w celu uniknięcia takich zachowań oraz powinny ustalić niezbędne środki w celu karania kredytodawców w razie wystąpienia takich sytuacji. […] na kredytodawcach powinien spoczywać obowiązek sprawdzania zdolności kredytowej każdego z konsumentów. W tym celu kredytodawcom należy umożliwić wykorzystywanie informacji udzielonych im przez konsumenta nie tylko w chwili przygotowywania danej umowy o kredyt, ale także uzyskanych w trakcie długotrwałych stosunków handlowych. Organy państw członkowskich mogłyby również przedstawiać kredytodawcom odpowiednie instrukcje i wytyczne. Również konsumenci powinni działać z zachowaniem ostrożności i przestrzegać swoich zobowiązań umownych.

[…]

(47) Państwa członkowskie powinny ustanowić przepisy dotyczące sankcji stosowanych w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i zapewnić ich wdrożenie. Wybór sankcji pozostaje w gestii państw członkowskich, lecz przewidziane sankcje powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające".

4 Artykuł 8 tej dyrektywy, zatytułowany „Obowiązek przeprowadzenia oceny zdolności kredytowej", stanowi w ust. 1:

„Państwa członkowskie zapewniają przeprowadzanie przez kredytodawcę przed zawarciem umowy o kredyt oceny zdolności kredytowej konsumenta na podstawie wystarczających informacji przekazanych mu, w stosownych przypadkach, przez konsumenta oraz, w razie konieczności, na postawie informacji uzyskanych z odpowiedniej bazy danych. Państwa członkowskie, których ustawodawstwo wymaga od kredytodawców dokonania oceny zdolności kredytowej konsumenta na podstawie informacji z danej bazy danych, mogą zachować ten wymóg".

5 Artykuł 23 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Sankcje”, stanowi:

„Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i podejmują wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia stosowania tych sankcji. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające”.

Prawo polskie

6 Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2011 r., nr 126, poz. 715) dokonała transpozycji dyrektywy 2008/48 do prawa polskiego. Artykuł 9 tej ustawy, w brzmieniu mającym zastosowanie w sprawie rozstrzyganej w postępowaniu głównym (zwanej dalej „ustawą o kredycie konsumenckim”), stanowi:

„1. Kredytodawca przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki jest zobowiązany do dokonania oceny zdolności kredytowej konsumenta.

2. Ocena zdolności kredytowej dokonywana jest na podstawie informacji uzyskanych od konsumenta lub na podstawie informacji pozyskanych z odpowiednich baz danych lub zbiorów danych kredytodawcy.

3. Konsument jest zobowiązany do przedstawienia, na żądanie kredytodawcy, dokumentów i informacji niezbędnych do dokonania oceny zdolności kredytowej.

4. Jeżeli kredytodawcą jest bank albo inna instytucja ustawowo upoważniona do udzielania kredytów, ocena zdolności kredytowej dokonywana jest zgodnie z art. 70 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe oraz innymi regulacjami obowiązującymi te podmioty, z uwzględnieniem ust. 1–3”.

7 Artykuł 24 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (zwanej dalej „kodeksem wykroczeń”) stanowi:

„§1. Grzywnę wymierza się w wysokości od 20 do 5000 złotych [polskich (PLN)], chyba że ustawa stanowi inaczej.

§2. Jeżeli za wykroczenie popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej wymierzono karę aresztu, orzeka się obok tej kary również grzywnę, chyba że orzeczenie grzywny nie byłoby celowe.

§3. Wymierzając grzywnę, bierze się pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste i rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe”.

8 Zgodnie z art. 45 § 1 tego kodeksu karalność wykroczenia ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynął rok, a jeśli w tym okresie wszczęto postępowanie, karalność wykroczenia ustaje z upływem 2 lat od zakończenia tego okresu.

9 Artykuł 138c wspomnianego kodeksu przewiduje:

„§1a. Tej samej karze (karze grzywny) podlega, kto zawierając z konsumentem umowę o kredyt konsumencki, nie dopełnia obowiązku oceny zdolności kredytowej.

[…]

§4. Jeżeli przedsiębiorcą jest podmiot niebędący osobą fizyczną, odpowiedzialność przewidzianą w przepisach § 1–3 ponosi osoba kierująca przedsiębiorstwem lub osoba upoważniona do zawierania umów z konsumentami".

10 Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym, sąd cywilny – działając zarówno na wniosek strony, jak i z urzędu – może oddalić żądania powoda, powołując się na klauzulę nadużycia prawa.

11 Artykuł 320 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu mającym zastosowanie w postępowaniu głównym, stanowi:

„W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia – wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia".

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

12 Jak wynika z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, w dniu 23 maja 2018 r. Aasa Polska, z siedzibą w Warszawie (Polska), zawarła z KM umowę kredytu konsumenckiego. Kwota tego kredytu wynosiła 5000 PLN (około 1080 EUR), a całkowita kwota podlegająca zwrotowi wynosiła 8626,58 PLN (około 1862 EUR). Kwota ta obejmowała kapitał pożyczki, odsetki za cały okres obowiązywania umowy w wysokości 536,58 PLN (około 115 EUR), opłatę przygotowawczą w wysokości 2490 PLN (około 537 EUR) oraz opłaty administracyjne wynoszące 600 PLN (około 130 EUR). Pożyczka miała zostać spłacona w 24 ratach w wysokości po 408 PLN (około 88 EUR) w okresie od 22 czerwca 2018 r. do 22 maja 2020 r.

13 Wierzytelność wynikająca z tej umowy została zbyta przez Aasa Polska na rzecz Ultimo Portfolio Investment, z siedzibą w Luksemburgu (Luksemburg).

14 W dniu zawarcia wspomnianej umowy KM była obciążona zobowiązaniami wynikającymi z 23 umów kredytów i pożyczek, wynoszącymi 261 850 PLN (około 56 500 EUR), przy czym łączna kwota rat wynikających z tych zobowiązań wynosiła 8198 PLN (około 1770 EUR), a jej małżonek również był obciążony zobowiązaniami wynikającymi z 24 umów kredytów i pożyczek. Suma należności z tych wszystkich umów wynosiła 457 830 PLN (około 98 840 EUR), a odpowiadające jej raty miesięczne wynosiły łącznie 9974,35 PLN (około 2153 EUR). W dniu zawarcia przedmiotowej umowy KM była zatrudniona na podstawie umowy o pracę z wynagrodzeniem netto w wysokości 2300 PLN (około 500 EUR) netto. Jej małżonek, który ze względów zdrowotnych nie pracował, nie uzyskiwał żadnego dochodu.

15 Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (Polska) – do którego w dniu 4 kwietnia 2019 r. wpłynął pozew Ultimo Portfolio Investment, która nabyła wierzytelność w wysokości 7139,76 PLN (około 1540 EUR), wraz z odsetkami ustawowymi – podnosi, że umowa będąca przedmiotem postępowania głównego została zawarta przy udziale pośrednika kredytowego i że Aasa Polska przed zawarciem tej umowy nie sprawdziła sytuacji majątkowej KM ani kwoty ciążących na niej zobowiązań, gdyż w ramach rozmowy poprzedzającej zawarcie tej umowy nie padły żadne pytania dotyczące tej sytuacji majątkowej ani wysokości dochodów i wysokości zobowiązań małżonków.

16 We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd ten stwierdza, że mimo iż w zarządzeniu z dnia 14 czerwca 2019 r. zwrócił się do Ultimo Portfolio Investment o udzielenie dodatkowych informacji o działaniach podjętych przez pożyczkodawcę w celu dokonania oceny zdolności kredytowej KM, nie przekazano mu w tym względzie żadnych informacji.

17 Sąd odsyłający twierdzi, że w jego rozumieniu zgodnie z art. 8 ust. 1 dyrektywy 2008/48 państwa członkowskie zapewniają, by przed zawarciem umowy o kredyt kredytodawca dokonał oceny zdolności kredytowej konsumenta na podstawie wystarczających informacji przekazanych mu, w stosownych przypadkach, przez konsumenta oraz, w razie konieczności, na podstawie informacji uzyskanych z odpowiedniej bazy danych. Ponadto zgodnie z art. 23 tej dyrektywy państwa członkowskie powinny ustanowić przepisy obejmujące skuteczne, proporcjonalne i odstraszające sankcje na wypadek naruszenia tego obowiązku, poprzez podjęcie wszelkich środków niezbędnych do zapewnienia ich stosowania. Tymczasem zdaniem tego sądu obowiązujące prawo polskie nie gwarantuje przestrzegania tych wymogów sformułowanych we wspomnianej dyrektywie.

18 Sąd ten zauważa w związku z tym, że art. 138c § 1a i 4 kodeksu wykroczeń przewiduje sankcję za nieprzestrzeganie obowiązku zbadania zdolności kredytowej konsumenta jedynie w postaci nałożenia grzywny przewidzianej w art. 24 tego kodeksu. Ponadto zgodnie z art. 45 tego kodeksu grzywna ta szybko ulega przedawnieniu. Zwraca on również uwagę, że ustawodawstwo krajowe przewiduje, iż odpowiedzialności nie podlegają kredytodawcy lub pożyczkodawcy jako osoby prawne, które zawarły umowy kredytu lub pożyczki, lecz wyłącznie osoby fizyczne, takie jak osoby kierujące przedsiębiorstwem bądź osoby upoważnione przez kredytodawcę lub pożyczkodawcę do zawierania umów z konsumentami.

19 W związku z tym sąd odsyłający zastanawia się, czy sankcja przewidziana w kodeksie wykroczeń odpowiada wymogom określonym w dyrektywie 2008/48, i wyraża wątpliwości co do skuteczności, proporcjonalności i odstraszającego charakteru tej sankcji w przypadku naruszenia przez kredytodawcę obowiązku sprawdzenia zdolności kredytowej konsumenta.

20 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy sankcja odpowiedzialności za wykroczenie przewidziana w art. 138c §1[a] [kodeksu] wykroczeń za niedopełnienie obowiązku oceny zdolności kredytowej konsumenta przewidzianego w art. 8 ust. 1 dyrektywy [2008/48] stanowi właściwą i wystarczającą realizację wymogu ustanowienia w prawie krajowym skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji za naruszenie przez kredytodawcę obowiązku oceny zdolności kredytowej konsumenta nałożonego na państwo członkowskie w art. 23 [tej dyrektywy]?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

21 Ultimo Portfolio Investment i rząd polski uważają zasadniczo, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny, ponieważ sąd odsyłający, który jest sądem cywilnym, rozpoznającym spór w sprawie cywilnej, nie jest właściwy do orzeczenia, w danym wypadku, kary grzywny na podstawie kodeksu wykroczeń wobec podmiotu zawodowo udzielającego kredytów.

22 Z orzecznictwa Trybunału wynika, że w ramach współpracy pomiędzy Trybunałem i sądami krajowymi ustanowionej w art. 267 TFUE jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszły wyrok, należy, z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy dla wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, jakie zadaje on Trybunałowi. W związku z tym jeśli postawione pytania dotyczą wykładni przepisów prawa Unii, Trybunał jest w zasadzie zobowiązany do wydania orzeczenia.

23 Wynika stąd, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się do Trybunału sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, a prawidłowość którego to ustalenia nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania, iż mają znaczenie dla sprawy. Odrzucenie przez Trybunał wniosku sądu krajowego o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest więc możliwe tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego i prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (zob. podobnie wyrok z dnia 10 września 2014 r., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

24 W niniejszej sprawie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że sąd odsyłający zastanawia się nad znaczeniem i zakresem przepisu prawa Unii, w tym przypadku art. 23 dyrektywy 2008/48, o którego wykładnię zwraca się do Trybunału. Sąd ten w wystarczający i precyzyjny sposób przedstawił okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu w postępowaniu głównym, a także ramy prawne sprawy w postępowaniu głównym, z których wynika, że przedstawione pytanie nie jest hipotetyczne.

25 Ponadto choć Ultimo Portfolio Investment i rząd polski podnoszą w szczególności, że zgodnie z polskimi przepisami proceduralnymi sąd cywilny orzekający w sprawie cywilnej nie może stosować sankcji przewidzianych w kodeksie wykroczeń i że sankcja przewidziana w art. 138c §1a tego kodeksu może zostać orzeczona jedynie przez sąd karny, to należy przypomnieć, że Trybunał jest w szczególności uprawniony do orzekania w zakresie wykładni lub ważności aktu Unii wyłącznie na podstawie stanu faktycznego przedstawionego mu przez sąd krajowy. Natomiast wykładnia przepisów krajowych należy wyłącznie do sądu odsyłającego (zob. podobnie wyrok z dnia 11 marca 2021 r., Firma Z, C-802/19, EU:C:2021:195, pkt 37).

26 W związku z tym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest dopuszczalny.

Co do istoty

27 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 23 dyrektywy 2008/48 należy interpretować w ten sposób, że badanie, czy sankcje – zgodnie z tym co przewidziano w tym przepisie – mają skuteczny, proporcjonalny i odstraszający charakter, w szczególności w razie naruszenia przewidzianego w art. 8 tej dyrektywy obowiązku zbadania zdolności kredytowej konsumenta, powinno być dokonywane z uwzględnieniem wyłącznie przepisu prawa krajowego, który został specjalnie przyjęty przy transpozycji tej dyrektywy.

28 Z art. 8 ust. 1 dyrektywy 2008/48 wynika, że przed zawarciem umowy o kredyt kredytodawca jest zobowiązany do przeprowadzenia oceny zdolności kredytowej konsumenta, który to obowiązek może w razie konieczności obejmować uzyskanie informacji z odpowiedniej bazy danych. Celem omawianego obowiązku jest również rozwinięcie u kredytodawców poczucia odpowiedzialności i unikanie sytuacji, w których będą oni udzielać kredytów konsumentom nieposiadającym zdolności kredytowej (zob. podobnie wyroki: z dnia 18 grudnia 2014 r., CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, pkt 43; z dnia 6 czerwca 2019 r., Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, pkt 40; z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 20).

29 Taki obowiązek, w zakresie, w jakim ma on na celu ochronę konsumentów przed ryzykiem nadmiernego zadłużenia i niewypłacalności, ma dla tych konsumentów fundamentalne znaczenie (zob. podobnie wyroki: z dnia 6 czerwca 2019 r., Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, pkt 41; z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

30 Artykuł 23 dyrektywy 2008/48 przewiduje, po pierwsze, że system sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych na podstawie art. 8 omawianej dyrektywy musi być określony w taki sposób, aby sankcje te były skuteczne, proporcjonalne i odstraszające, a po drugie, że państwa członkowskie winny podjąć wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia stosowania tych sankcji. W tych granicach wybór takiego systemu sankcji pozostaje w gestii państw członkowskich (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 września 2014 r., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

31 Chociaż wątpliwości sądu odsyłającego dotyczą w niniejszej sprawie jedynej sankcji wynikającej z art. 24 w związku z art. 138c kodeksu wykroczeń, z uwag na piśmie przedstawionych Trybunałowi wynika, z zastrzeżeniem potwierdzenia przez sąd odsyłający, że prawo polskie przewiduje pewną liczbę innych sankcji, w szczególności sankcji cywilnoprawnych, jakie sądy krajowe mogą orzec w przypadku naruszenia obowiązku sprawdzenia zdolności kredytowej konsumenta.

32 W pierwszej kolejności – o ile grzywna może wprawdzie stanowić odstraszającą sankcję, o tyle niski jej wymiar może jednak uczynić tę sankcję niewystarczającą. Podobnie okoliczność, że tylko osoby fizyczne podlegają takiej sankcji, może wskazywać na braki w danym ustawodawstwie (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 marca 2020 r., Bank BGŻ BNP Paribas, C-183/18, EU:C:2020:153, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo). Ponadto aby sankcja była skuteczna i odstraszająca, należy pozbawić sprawców korzyści gospodarczych wynikających z popełnionych przez nich naruszeń [zob. analogicznie wyrok z dnia 11 lutego 2021 r., K.M. (Sankcje nałożone na kapitana statku), C-77/20, EU:C:2021:112, pkt 48]. Wreszcie, i przede wszystkim, taka sankcja nie jest w stanie zapewnić w sposób wystarczająco skuteczny ochrony konsumentów przed ryzykiem nadmiernego zadłużenia i niewypłacalności, do zapewnienia której dąży dyrektywa 2008/48, w przypadku gdy sankcja ta nie ma wpływu na sytuację konsumenta, któremu udzielono kredytu z naruszeniem art. 8 tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 38).

33 Wobec tego należy w drugiej kolejności przypomnieć, że zgodnie z art. 288 akapit trzeci TFUE dyrektywa wiąże każde państwo członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma zostać osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków (wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo).

34 W związku z tym transpozycja dyrektywy nie musi wymagać działania prawodawczego ze strony każdego z państw członkowskich. W szczególności, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, istnienie ogólnych zasad lub przepisów ogólnych może spowodować, że transpozycja za pomocą dodatkowych szczególnych środków ustawowych lub wykonawczych stanie się zbędna, jednak pod warunkiem, że owe zasady i przepisy rzeczywiście zapewniają pełne stosowanie tej dyrektywy oraz że w przypadku gdy sporny przepis dyrektywy ma na celu przyznanie praw jednostkom, stan prawny wynikający z tych zasad jest dostatecznie precyzyjny i jasny, a uprawnieni mają możliwość rozeznania się we wszystkich przysługujących im prawach i w razie potrzeby powołania się na nie przed sądami krajowymi (zob. podobnie wyrok z dnia 3 grudnia 2009 r., Komisja/Belgia, C-475/08, EU:C:2009:751, pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

35 Wynika z tego, że w celu ustalenia, czy uregulowania krajowe w wystarczającym stopniu wdrażają w życie obowiązki wynikające z danej dyrektywy, należy wziąć pod uwagę nie tylko uregulowanie przyjęte specjalnie w celu transpozycji tej dyrektywy, lecz również ogół dostępnych i mających zastosowanie norm prawnych.

36 Z orzecznictwa Trybunału wynika zatem, że choć art. 23 dyrektywy 2008/48 wymaga, aby sankcje były odstraszające, to jednocześnie sądy powinny dysponować zakresem uznania, pozwalającym im w okolicznościach konkretnego przypadku dobrać środek odpowiedni do wagi stwierdzonego uchybienia obowiązkowi (zob. podobnie wyroki: z dnia 9 listopada 2016 r., Home Credit Slovakia,

C-42/15, EU:C:2016:842, pkt 63; z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 26). Sądy krajowe są przy tym zobowiązane uwzględnić ogół przepisów prawa krajowego i interpretować je tak dalece, jak to możliwe, w świetle brzmienia i zamierzeń tej dyrektywy, aby uzyskać rozstrzygnięcie zgodne z realizowanymi przez tę dyrektywę celami (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 marca 2014 r., LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, pkt 54; z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 41).

37 W sytuacji gdy ustawodawca krajowy w celu ukarania naruszenia obowiązku sprawdzenia zdolności kredytowej konsumenta przewidział, tak jak w niniejszej sprawie, oprócz sankcji ustanowionej w kodeksie wykroczeń, sankcje cywilnoprawne, które mogą przynieść korzyść danemu konsumentowi, sankcje te muszą, ze względu na szczególne znaczenie, jakie dyrektywa 2008/48 przywiązuje do ochrony konsumentów, zostać zastosowane zgodnie z zasadą skuteczności (wyrok z dnia 5 marca 2020 r., OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, pkt 39).

38 W niniejszej sprawie z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika – z zastrzeżeniem ustaleń, jakich powinien dokonać sąd odsyłający – że wśród przepisów przewidzianych w uregulowaniach krajowych znajduje się utrata prawa do odsetek, rozłożenie spełnienia świadczenia wynikającego z umowy na nieoprocentowane raty oraz nieważność niektórych warunków umownych na podstawie przepisów krajowych transponujących dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29) lub dyrektywę 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącą nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającą dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych) (Dz.U. 2005, L 149, s. 22).

39 Co się tyczy przede wszystkim utraty prawa do odsetek, Trybunał orzekł już, że tego rodzaju sankcja przewidziana w przepisach krajowych powinna zostać uznana za proporcjonalną w rozumieniu art. 23 dyrektywy 2008/48 w odniesieniu do przypadków naruszenia przez kredytodawcę obowiązku mającego zasadnicze znaczenie w kontekście tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 9 listopada 2016 r., Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, pkt 69–71 i przytoczone tam orzecznictwo).

40 Tymczasem, jak zauważono w pkt 29 i 30 niniejszego wyroku, obowiązek sprawdzenia zdolności kredytowej konsumenta, przewidziany w art. 8 ust. 1 dyrektywy 2008/48, ma takie zasadnicze znaczenie.

41 Następnie, jeśli chodzi o rozłożenie spełnienia świadczenia wynikającego z umowy na raty – może ono pozwolić na uwzględnienie sytuacji konsumenta i uniknięcie narażenia go na szczególnie szkodliwe skutki (zob. podobnie wyrok z dnia 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, pkt 56, 58, 59 i przytoczone tam orzecznictwo).

42 Wreszcie w celu spełnienia wymogów określonych w art. 23 dyrektywy 2008/48 sąd odsyłający może zastosować ją łącznie z dyrektywą 93/13, aby stosownie do okoliczności orzec, że warunki dotyczące wygórowanych opłat nie wiążą konsumenta (zob. podobnie wyrok z dnia 3 września 2020 r., Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 i C-252/19, EU:C:2020:631, pkt 97).

43 W ramach tego sąd ten powinien sprawdzić, czy zastosowanie sankcji przewidzianej w dyrektywie 93/13 nie jest mniej korzystne dla konsumenta niż sama sankcja polegająca na utracie prawa do odsetek przewidziana w przepisach krajowych przyjętych w wykonaniu art. 23 dyrektywy 2008/48 (zob. podobnie postanowienie z dnia 16 listopada 2010 r., Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, pkt 77).

44 Idąc tym samym tokiem myślenia, Trybunał orzekł już, że stwierdzenie nieuczciwego charakteru praktyki handlowej, w rozumieniu dyrektywy 2005/29, stanowi jedną z okoliczności, na których właściwy sąd może oprzeć swą ocenę nieuczciwego charakteru, w rozumieniu dyrektywy 93/13, warunków umowy dotyczących tej praktyki zawartych w umowie wiążącej przedsiębiorcę z konsumentem (zob. podobnie wyrok z dnia 15 marca 2012 r., Pereničová i Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, pkt 47; a także ogłaszany dziś wyrok BNP Paribas Personal Finance, od C-776/19 do C-782/19, pkt 76).

45 Mając na względzie całość powyższych rozważań, na przedłożone Trybunałowi pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 23 dyrektywy 2008/48 należy interpretować w ten sposób, że badanie, czy sankcje – zgodnie z tym co przewidziano w tym przepisie – mają skuteczny, proporcjonalny i odstraszający charakter, w szczególności w razie naruszenia przewidzianego w art. 8 tej dyrektywy obowiązku zbadania zdolności kredytowej konsumenta, powinno być dokonywane z uwzględnieniem, zgodnie z art. 288 akapit trzeci TFUE, nie tylko przepisu prawa krajowego, który został specjalnie przyjęty w celu transpozycji tej dyrektywy, ale również ogółu wszystkich przepisów tego prawa, interpretowanych tak dalece, jak to możliwe, w świetle brzmienia i celów tejże dyrektywy, tak aby rzeczone sankcje spełniały wymogi określone w jej art. 23.

W przedmiocie kosztów

46 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 23 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG należy interpretować w ten sposób, że badanie, czy sankcje – zgodnie z tym co przewidziano w tym przepisie – mają skuteczny, proporcjonalny i odstraszający charakter, w szczególności w razie naruszenia przewidzianego w art. 8 tej dyrektywy obowiązku zbadania zdolności kredytowej konsumenta, powinno być dokonywane z uwzględnieniem, zgodnie z art. 288 akapit trzeci TFUE, nie tylko przepisu prawa krajowego, który został specjalnie przyjęty w celu transpozycji tej dyrektywy, ale również ogółu wszystkich przepisów tego prawa, interpretowanych tak dalece, jak to możliwe, w świetle brzmienia i celów tejże dyrektywy, tak aby rzeczone sankcje spełniały wymogi określone w jej art. 23.

Podpisy